

Thans hebben wij zeer groote bedragen geleend aan Duitschland, dat jaren van schreienend creditnood heeft doorgemaakt. Wij maakten van dien nood gebruik om een hooge rente te vragen en kregen dien. Doch bijna alle leeningen zijn na vijf of zeven jaar te converteeren en reeds nu staat vast, dat dit, alles gelijkblijvende, zal gebeuren ook. Wij ontvangen dan ons geld terug en boeken als eenige winst enkele miljoenen extra rente.

Wat heeft ondertusschen Duitschland met dit geld gedaan?

Aan Rusland is een credit gegeven van 300 miljoen voor vier jaar, op voorwaarde, dat de inkoop van zouten gedaan worden in Duitschland. Thans spreekt men er over deze overeenkomst voor zes jaar te verlengen.

Roemenië sloot eveneens in Duitschland een groote leening op voorwaarde, dat de inkoop enz., zie boven!

Het arme ontredderde Duitschland, zuchtend onder herstelverplichtingen en oorlogslasten, rechts en links geld leenende, is toch nog niet zoo arm of het leent flinke bedragen uit, om zich voor de toekomst enkele markten te veroveren.

Stel daartegenover ons rijke vaderland.

Wij leenen rechts en links geld uit. Zelfs de Staat, dien men, gezien het belastingbijlet, niet voor rijk zou houden, leent enkele honderden miljoenen aan Duitschland.

Dit verhindert ons niet om met dit land een handelsverdrag te sluiten op voorwaarden, die zouden doen vermoeden, dat wij de schuldenaar zijn.

Verder helpen we met ons geld de Duitse industrie op de been en maken een tariefwet (waarbij onze vrijhandelaars nog veel misbaar maken), die de industrieën der omringende landen in staat stelt, hier goedkoop in te voeren dan waar ook elders.

Een Engelsch staatsman schreef jaren geleden eens een boekje onder het motto: „Mijn zoon, gij weet niet met hoe weinig wijsheid ons land geregeerd wordt!“ Dit is een wijze spreuk.

Arnhem.

E. VISSER.

LITERATUUR EN KUNST.

De betekenis van Pennings werk.

III. Pennings geschriften (vervolg).

De groote gebeurtenis in het vorstelijk gezin, de geboorte van Prinses Juliana, op den 30en April 1909, gaf aan Penning een boekje in de pen „Een blijde moeder en een verheugd volk“, waarin hij vooral zich richtte tot het jonge Nederland en wees op de versterking van den band tusschen Vorstin en volk in de wederzijdsche blijdschap over de nieuwe loot aan den ouden Oranjestam: een boekje, geheel naar Pennings geest en onder de vele gelegenheidsgeschriften een van de beste. In datzelfde jaar 1909 gaf hij nog een tweede boek „voor het Nederlandsche volk“ bestemd: „Het Leven van Johannes Calvijn en zijn tijd“. Met alle waardeering voor de goede en illustratieve tekening van het leven van den grooten Geneefsch Hervormer, kunnen we toch van dit geschrift het ietwat hybridisch karakter niet ontkennen: 't boek was niet in de eerste plaats een verhaal, maar, in de beschouwing ook van Calvijn's tijd, een geschiedbeschrijving en tot dat laatste miste de ver teller Penning de gewenschte objectiviteit. Het is h.v. opmerkelijk, dat hij zich kortere of langere uitweidingen veroorloofde over de verhouding van Christendom en Politiek, het historisch materialisme, de berijming der Psalmen e.d., die persoonlijke reflecties waren op de stof, maar met die stof als zodanig weinig of geen verband hielden. Bovendien was ook de behandeling van Calvijn's tijd, d.i. van de doorwerking van de Reformatie-beginselen in Zwitserland en de West-Europese wereld, een tweede onderwerp, te omvangrijk en te veelomvattend voor een aanknoping bij het eerste. Geheel verteller weer was hij in zijn volgend boek „De bestorming van Arnhem“, dat in 1910 verscheen, en van de bange Novemberdagen uit 1813 een boeiend, en door de invoering van de elementen vordering en onschuld, ook spannend verhaal gaf. Een gelegenheidsgeschrift uit 1910 was een boekje naar aanleiding van den 30en verjaardag van H. M. de Koningin „Om te doen gedenken“.

In 1911 gaf Penning allereerst een tweetal boekjes voor schoolgebruik (een uitgaven-genre, waarin hij slechts bij uitzondering heeft geproduceerd) de „Beknopte Geschiedenis der Christelijke kerk“ (een leerboekje) en „Hoofdpersonen uit de kerkgeschiedenis“ (een leesboekje). Aan dezelfde redenen, die ik boven aangaf, meen ik het te mogen toeschrijven, dat het laatste onmiskenbaar beter was dan 't eerste. Een grooter werk uit dat jaar was „De Leen van het Noorden“, de beschrijving van Gustaaf Adolfs strijd voor godsdienst- en gewetensvrijheid. Gegeven in den vorm van een doorlopend verhaal, bovendien gedragen door Pennings bewondering voor den Zweedschen Koning, die bij uitstek een figuur was voor Pennings behoefte aan

heldenvereering en behandelend een stof, die groote bekoring had voor zijn vroom gemoed, was het een goed boek, dat dan ook veel waardeering van de zijde der lezers vond.

Het bekendste geschrift uit dit jaar was echter het voortreffelijke eerste deel der Makkabeër-serie „Juda, de Makkabeër“. Niet slechts wist Penning daarin de aandacht te vestigen op den voor zijn meestendeels christelijke lezers in zijn onbekendheid interessanten Makkabeërtijd, maar ook deed hij den geestdrift opvlammen voor „Juda, de hamer“, wiens geschiedenis hij vertelde tot op het groote moment van den slag bij Beth-Zur (op den weg van Jeruzalem naar Hebron), toen hij met een klein legerijne een schare van 65000 vijanden versloeg. Het boek, in 't Amerikaansch en in 't Javaansch vertaald, maakte grooten opgang, onder lezers en recensenten beide.

Van het jaar 1912 vind ik in de aantekeningen geenerlei uitgave vermeld. Een bepaalde oorzaak daarvan kan ik niet aanwijzen: 't zou echter niet onmogelijk zijn, gezien de veelheid van uitgaven in 1913, kort na elkaar en vaak groot van omvang, dat Penning in 1912 steeds verzameld en gewerkt heeft met het oog op het komende jaar, waarin een grootsche nationale feestelijkheid stond gevierd te worden. In ieder geval zijn de boeken, die van 1913 dateeren, alle gewijd aan de herdenking van de vrijwording uit de Fransche heerschappij: het groote „gedenboek“ „Nederland en Oranje hereenigd“, dat in 8000 exemplaren verscheen, „In Naam van Oranje“, „Oranje Boven“, „Gelderlands bevrjding van het Fransche juk“ en „De beide broeders“ (het laatste verscheen begin 1914). (Eveneens een gelegenheidsgeschrift was het boek over „De Vrijmaking der Surinaamsche Slaven“, dat, ter herinnering aan 1 Juli 1863, toen de vrijheid der slaven werd geproclameerd, door het „Suriname-Comité“ werd uitgegeven). Uit de veelheid van materiaal, dat Penning verzameld had, ontstonden ook nog twee boeken over de bevestiging van de zegeningen van 1813, „Waterloo“, (uitg. 1914) en „De laatste worsteling“ (uitg. 1924).

Na deze omvangrijke bijdrage tot „de geschiedenis van den dag“ zette Penning zich weer aan het vervolg van zijn „Makkabeër-serie“, waarvan in 1914 het tweede deel verscheen „Onder het veldteken der Makkabeërs“. Het behandelde den strijd van het steeds kleiner wordende hoopje getrouwen in Israël tegen de Syriërs en hun bondgenooten, maar ook tegen innerlijke verdeeldheid, ijverzucht en verval, een heroïsche worsteling, in welke het veldteken der Makkabeërs voortocht en achterhoede was. In 't bijzonder aangrijpend was het gedeelte, waarin de dood van Juda bij Elasa werd getekend en de rouw, door het volk over hem bedreven. Ook van dit boek (dat onder den titel „Johannes Hyrkanus“ als vervolgserie in het „Chr. Volksblad“ had gestaan) verscheen een Javaansche vertaling. (Het derde deel „Makkabeës Triumphator“, dat de trits voltooide, kwam in 1916 van de pers).

Het is begrijpelijk en schier vanzelfsprekend, dat de wereldoorlog, die in 1914 begon, het onderwerp was van Pennings boeken der eerstvolgende jaren. Behalve „Om Gelre's Hertogskroon“, een verhaal uit de 14e eeuw, (uitg. in 1917) vertelden al Pennings verhalen van de verschrikkingen, die, blijken de couranten en de mededeelingen van ooggetuigen (immers steeds een bron van gegevens voor den auteur) in de naburige landen werden doorstaan: „Veelbewogen dagen“ (uitg. 1915), „Voor vrijheid en recht“ (uitg. 1915), dat van den toestand in Zuid-Afrika vertelde (oude liefde roestte bij een man als Penning zeker niet). „In het Granaatvuur“ (1916), „Servisch bloed“ (1916). En toen, in de Oost-Europesche landen allerwege de revolutie-ellende volgde op de oorlogsmislukkingen, lag ook daarin weer verhaalsstof voor den nooit uitvertelden verteller. „In den Revolutiestorm“ (uitg. 1918) bracht den lezer naar de Oekraïne, „In de Branding“ vertelde van de Russische revolutie en (het later uitgegeven) „Novemberstorm“ van de mislukte omwentelingspogingen in ons eigen land.

Telkens de feiten van den tijd volgend en de belangstelling der lezers voedend, vormen al deze boeken een betekenende groep van Pennings geschriften, omdat ze bij uitnemendheid christelijke volkslectuur waren en als zodanig ook in wijden kring werden geapprecieerd.

In deze jaren schreef Penning ook nog een verhaal uit de vaderlandsche historie „De Vaandrig van den Stedendwinger“, dat als feuilleton in „het Gereformeerd Knapenblad“ verscheen (of het in boekvorm is uitgekomen is mij niet bekend) en een vertelling uit den tijd van Herodes den Groote, die onder den titel „Van de Schermering tot het licht“ in 1920 als boek verscheen.

Overeenkomstig zijn gewoonte, om de viering van gedenkdagen met verhalen uit den tijd, die herdacht werd, te illustreren, gaf Penning in 1922 een tweetal boeken over de gebeurtenissen van 1572: „De Geuzenkapitein“, een herinnering aan Jacob Simonszoon de Rijk, en „De Opperkapitein van Zierikzee“. Ook is van 1922 het boek, dat den tijd van keizer Diocletianus (de

3e eeuw na Chr.) onder de aandacht der lezers bracht, „Het kruis in de Wolken“.

Over de boeken der laatste jaren hopen we in een volgend artikel (dat deze bibliographische schetsen besluiten zal) te handelen.

C. T.

HET BOEK VAN DE WEEK.

Dr P. H. Ritter Jr. De sociale betekenis van de Amusements-literatuur (broch. no. 3, jg. 1926 van „Practisch Christendom“, Uitg. G. J. A. Ruys' U. M. Zeist).

De bekende journalist-literator, Dr P. H. Ritter Jr. die in boeken als z'n „Zesuwse mijmeringen“, „Het land van wind en water“ e.d. blijk gegeven heeft van zijn frisschen kijk op de dingen evenzeer als van zijn stylistisch vermogen, heeft niet lang geleden in de serie „Practisch Christendom“ een brochure uitgegeven over „De Sociale betekenis van de amusementsliteratuur“. Een onderwerp, inderdaad van bijzonder belang, juist een stof ook voor een man als Dr Ritter, die steeds zijn aandacht richt op de vragen van den dag en gaarne de actuele quaesties onder de oogen ziet, om dan met het vuur van den redenaar, dat hem in het bloed zit, zijn overtuiging te bepleiten. Het loont daarom de moeite, het betoog van Dr Ritter te volgen en zijn vonnis — want tot het uitspreken van een vonnis over de huidige amusementsliteratuur komt hij — te lezen.

In een inleidend gedeelte wijst de Schrijver er allereerst op, dat de sociale betekenis der literatuur ligt in den vat, dien zij heeft op den gemiddelden mensch. De nieuwe literatuur, met haar aesthetische en zielkundige verdiensten, heeft dien vat niet, wijl zij hoogstens een kleine groep van intellectueelen, maar niet de breede volksmassa bereikt, en is dus gering van maatschappelijke betekenis. In den breede toont Dr Ritter de oorzaak van dit verschijnsel aan: de literatuur in haar algemeenheid bevredigt niet de behoeften van de massa, omdat zij niet op de instincten van het volk is gericht. Zij mist in de eerste plaats dat wat de massa zoekt: positiviteit en volksromantiek, zij mist ook het primitieve, dat de massa-mensch in de gecompliceerdheid van het moderne leven niet vindt en toch begeert. En nu is het de amusements-lectuur, de detectieveroman in engeren zin, die dit ledig vult: deze verwezenlijkt, wat de individuele mensch begeert, maar in het geordende leven niet verkrijgen kan, hij komt tegemoet aan de opstandigheid tegen gemeenschapsregelingen en geboden, hij geeft wat de massa-mensch wil: huivering door geheimzinnigheid, actie door gevaarheid.

Dr Ritter gaat dan na, welke de eigenschappen zijn, die den ontspanningsroman dit vermogen schenken. Vooreerst zijn de figuren „functies in de technische dramatiek van het verhaal“, namen, zonder karakter, algemeenheden zonder persoonlijkheid. De detective, de rijkard, die bestolen wordt, de schoone vrouw om wie gevochten wordt, zijn de personen, gevarieerd wel in het bepaalde verband van eenig boek, maar standaardtypen toch, die altijd weer ten tooneele te voeren zijn. Daaruit vloeit voort, dat er geen reflexen zijn in het zieleleven van de dramatische personae: de lezers ondergaan den sensationeelen invloed van het gebeuren, niet de poppen, die in het handig in elkaar gezette spel worden bewogen. Terwijl de lectuur van een analyseerenden roman aandacht vraagt, werkelijkheidsbesef en aanpassingsvermogen, vordert de detectieveroman niets van wat op stemming gelijkt: slechts de zinnen zijn actief, maar dan ook zóó, dat ze over-prikkeld worden, onwezenlijk werken, zóó, dat terwijl de avonturendorst wordt geleest, steeds grooier dorst wordt gewekt. Juist door dit puur sensationeel karakter, moet de detectieveroman in z'n effect voortdurend worden verzaagd: de enkelvoudige moordgeschiedenis is niet meer voldoende: gecompliceerde verhoudingen zijn noodig, internationale conflicten, vaak van staatkundige aard, komen er aan te pas, en toepassing van de nieuwste vindingen op technisch, chemisch, of medisch gebied. Steeds meer moet het excentrieke worden gevonden en — natuurlijke wisselwerking — daardoor trekt de detectieveroman vooral de minst-evenwichtigen. In dit alles richt zich de amusementsliteratuur dus naar „het rudimentaire volksinstinct“.

Ook in haar verhouding tot ethische waarden is dit het geval. Bij al haar „brouwen van vuiligheid“ is er toch een niging tot rechtvaardiging. Veelal is de grootste misdadiger een zeer ridderlijk man, fijn van manieren en buitengewoon eergevoelig. De misdaad is dan ook geen zonde, maar een feit, dat de gelegenheid opent tot het demonstreeren van alle vormen van behendigheid, durf, combinatievermogen en technische vaardigheid; „de klemtoon valt niet op de afgrijselijkheid der misdaad, maar op de geslepenheid harer bedrivers en achtervolgers“. Hoofdzak van heel de ethische constructie is „dat de lezer onder suggestie blijft en zich noch door een al te goeden moed, noch door vertwijfeling laat verleiden om het boek te sloiten“ en dat is niets dan een speculatie op de stompzinnigheid van den lezer. Maar — aldus zegt Dr Ritter scherp — „juist dat intens-ploetige

het, wa
gittig
voor e
nog, d
met „
tional
pathos
meevoe
is er l
gevaarl
zijdin
rechtm

Na
zedekun
ments
tie. Er
inhoud
gedwor
rend t
met al
en nie
verstan
in de
een re
logica

In d
deze li
af, ze
liefde,
het vol
zeve
tische
man is
en ver
de lev

Tege
echter
eerste
tering
Goede
een te
deels
worden
volksl
detecti
van al
nelis
de alor
ste on
want i
vulgair

Naas
als pro
Dat br
en den
rakter.
alles d
literatu

In e
met zij
ratuur,
lijke, s
in zich
van de
verbeel
fing en
van he
voor h
heffen,
belangi
bescha
schelijk
over d
proble
en ze
zond,

Ik n
ter ken
door e
den ga
weging
die de
en, vo
voorzie
chure

De
in ons
weten
overal
lijk. M
toch k
Nias
het ze
In
schrijft
tikel o
„The
Schlun
diene
eerste
de ont

der lezers
en".
hopen we
biographische

C. T.

sociale be-
ments-lit-
1920 van "Prac-
A. Ruys' U. M.

P. H. Ritter
nijmeringen".
blijk gegeven
igen evenzeer
eft niet lang
tendom" een
ale betee-
teratuur".
nder belang.
Ritter, die
gen van den
es onder de
den redenaar.
uiging te be-
e, het betoog
anis — want
er de huidige
lezen.

Schrijver er
enis der lite-
fit op den ge-
uur, met haar
en, heeft dien
ne groep van
e volksmassa
happelijke be-
Ritter de oor-
literatuur in
behoefte van
neten van het
plaats dat wat
romantiek, zij
ssa-mensch in
ne leven niet
iet de amuse-
engeren zin.
kt, wat de in-
het geordende
tegenmoet aan
sregelingen en
nisch wil: hui-
door gehaald-

eigenschappen
dit vermogen
a „functies in
haal", namen
nder persoon-
die bestolen
vochten wordt,
i het bepaalde
ardtypen toch
n zijn. Daaruit
jn in het ziele-
lezers onder-
t het gebeuren,
g in elkaar ge-
de lectuur van
vraagt, werke-
gen, vordert de
emming gelijkt:
dan ook zoo,
zenlijk werken;
wordt geleest.
Juist door dit
detectiveroman
verzwaard: de
niet meer vol-
gen zijn noodig-
i staatkundigen
passing van de
chemisch, of
het excentrieke
e wisselwerking
man vooral de
richt zich de
et rudimentaire

che waarden is
van vuiligheid
uwigding. Veelal
ridderlijk man-
oon eergevoelig-
onde, maar een
tot het demon-
iendigheid, durf-
vaardigheid; „de
lijkheid der mis-
cer bedrijvers en
eel de ethische
suggestie blijft
den moed, noch
om het boek te
speculatie op de
ar" — aldus zeg-
tens-ploertige

het, waardoor de detectiveroman de volksziel ver-
guttigt en den nationalen akker onvruchtbaar maakt
voor een „volksche" cultuur". Daarbij komt dan
nog, dat deze „schijn-ethiek" nauw verweven is
met „schijn-aesthetiek": naast een zeker interna-
tionalisme van sfeer, vorm, taal is er een valsche
pathos, „een pompeus stijlwezen, dat taalbederf
meevoert in de slippen van zijn kleed". En dan
is er ten slotte nog het — zeker niet het minst
gevaarlijke — pornografische element, bestaande in
zijdelingsche aanduidingen of, erger, in zoogenaamd
rechtmatig verzet tegen duffe levensopvattingen.

Na deze zeer interessante ontleding van het
zedekundig en zielkundig „schijnspel" der amuse-
ments-literatuur, bespreekt Dr Ritter haar construc-
tie. Er is een vooreerst volslagen gebrek aan levens-
inhoud, dat nu moet worden vergoed door de
gedwongen afwisseling van een steeds terugkeer-
rend thema. Dan is er geen organisch concept,
met als gevolg een eindeloosheid van uitweidingen
en nieuwe invoegsels. Geheel het verhaal is puur
verstandelijk, verzinsel, zonder eenigen oorsprong
in de werkelijkheid en daardoor is er ook nimmer
een redelijke grond voor de gebeurtenissen, een
logica van oorzaak en gevolg.

In dit alles nu zijn de gevaren blootgelegd, die
deze literatuur meebrengt: ze voert van het leven
af, ze is geestelijk ondoelmatig, ze „leert misdaad,
liefde, dood aanvatten als pasmunt, ze verploert
het volk door haar oppervlakkig internationalisme,
ze vergiftigt het volk door haar zijdelingsche eroti-
sche toespelingen". „In den amusementsro-
man is het verband verbroken tusschen ervaring
en verbeelding. Zijn zonde is een zonde tegen
de levensharmonie".

Tegenover deze destructieve volkslectuur staat
echter ook de goede ontspanningslectuur. In de
eerste plaats is er, door allerlei factoren, verbe-
tering in den detectiveroman zelf te bespeuren.
Goede schrijvers hebben de gevaren ingezien van
een te ver gedreven prikkellectuur en die grooten-
deels weggenomen. In dit verband moet Evans
worden genoemd, die welbewust streeft naar
„volksbescherming". Anderen hebben het slechte
detective-roman-type aangegrepen tot ironiseering
van allerlei sociale en culturele dwaasheid. Cor-
nelis Veth en Herman Middendorp zijn hiervan
de alom bekende voorbeelden. Vooral in deze laat-
ste omvorming ziet Dr Ritter groote beteekenis:
want in „de bespotting van de conventie van het
vulgaire" ligt het beste remedium daartegen.

Naast dezen „verbeterden" detectiveroman staat
als proeve van goede volkslectuur het reisverhaal.
Dat brengt den lezer in de bestaande werkelijkheid
en demonstreert niet alleen vernuft, maar ook ka-
rakter. En dan vooral het natuurverhaal, dat boven
alles de eenig juiste eigenschap van amusements-
literatuur bezit: de echtheid.

In een slotbeschouwing komt dan de Auteur
met zijn thetische conclusies: „de amusements-lite-
ratuur, ontlaan van al het onbehoorlijke, schade-
lijke, sensationele, bergt een schat van kansen
in zich, waardoor ze de geheele letterkundige uiting
van dezen tijd kan verfrischen". Ze kan leven
verheffen, „harmonisch leven, met zijn verhef-
fing en zijn tragiek". (Ook de tragiek, want 't besef
van het tragische maakt den mensch toegankelijk
voor het verhevene). Ze kan ook de volksziel op-
heffen, door die geestelijke en maatschappelijke
belangstelling te wekken, die het peil der volks-
beschaving verhoogt. Ze kan het algemeen-men-
schelijke op den voorgrond brengen, dat tegen-
over de vernieuwing der moderne levens- en ziels-
problemen verfrisschend en ontspannend werkt —
en ze kan nog zooveel meer, zoo ze werkelijk ge-
zond, echt, natuurlijk is.

Ik meende niet beter deze belangrijke brochure
ter kennis van onze lezers te kunnen brengen, dan
door een overzicht te geven van den inhoud en
den gang van het betoog. Rustige lezing en over-
weging van wat Dr Ritter zegt, zij ieder aanbevolen,
die de beteekenis van het lektuurvraagstuk kent
en, voor zijn deel, met de quaestie der „lectuur-
voorziening" te maken heeft. Deze kleine bro-
chure is een arsenaal.

C. T.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

De opwekking op Nias.

De opwekking op het eiland Nias heeft vooral
in ons land de opmerkzaamheid getrokken. Wij
weten wel, dat Gods Woord nooit ledig keert, en
overal werkt de Heere op het zondingsveld wonder-
lijk. Maar op het eene terrein wordt de genade Gods
toch krachtiger openbaar dan op het andere.

Nias is een heerlijk voorbeeld van de vrucht van
het zondingswerk.

In „The Int. Rev. of Missions" van Januari
schrijft zendingsdirecteur Kriele te Barmen een ar-
tikel over „The Nias Revival", met den ondertitel:
„The story of a spiritual awakening", terwijl Dr
Schlunk in zijn betekeningsboekje „Niederlän-
dien als Missionsfeld" vooral spreekt over het
eerste zondingswerk, over den tijd alzoo, die aan
de ontwakking voorafgaat.

De zending is op Nias, gelegen ten Westen van
Sumatra, begonnen in 1865. Eerst scheen het werk
van zendeling Denninger vruchteloos te zullen
blijven. Een Nederlandsch ambtenaar gaf dan ook
den raad: „Roep de zendelingen toch van Nias
terug. Het geeft daar toch niets. De Niassers inte-
resseeren zich slechts voor drie dingen: goud, var-
kens en menschenhoofden; en wanneer zij daar
de zendelingen nog langer laat, reken er dan op,
dat op zekerden dag de Niassers ook hen de hoof-
den afsnijden".

Denninger liet zich niet ontmoedigen. En als hij
wegens hoogen leeftijd heengaat, worden in 1874
de eerste 25 Niassers gedoopt, en een jaar later
nog weer 6; dus in 10 jaren was de oogst 31
zielen.

Langzaam maar zeker ging de arbeid voorwaarts.
In 1890, dus na 25 jaar, waren er reeds 700 Chris-
tenen. Ongetwijfeld nog een klein getal; en daarbij
kwam, dat het onmogelijk was in het binnenland
te komen; de vijandschap der koppensnellende
Niassers verhinderde dit.

Opeens trad een belangrijke verandering ten
goede in. De 700 gedoopten van 1890 waren in
1896 reeds gestegen tot 2380, en in 1900 zelfs
tot 4300. Het ging nu snel omhoog. Toen arbeid-
den er reeds 16 zendelingen, en van alle kanten
kwamen de berichten, dat er onder het volk een
beweging was naar het Christendom heen.

Het is moeilijk te zeggen, hoe dit zoo kwam.
Dr Schlunk verhaalt een treffende geschiedenis
van zendeling Krumm. Van de landstreek Iraono
Huna kwam een volledig toegerust krijgsman vra-
gen of de zendeling in zijn woonplaats wilde ko-
men vertellen van de Huku Lowalangi (d.w.z. de
leer van God); zij wilden Christenen worden. Zij
hadden een boekje gevonden op den weg, waar-
van de plaatjes hen bijzonder hadden getroffen;
het was het zoogenaamde „hartenboekje". Zie, zoo
zeide Solago (de afgezant), zoo zien onze harten
er uit, als wij stelen, en zoo, als wij dooden, en
zoo, als wij slecht zijn, en zoo, als wij de leer van
God volgen. Het boek liet hen geen rust.

Na veel wederwaardigheden is zendeling Krumm
naar de landstreek van Solago getrokken. Het hoofd-
dorp lag op een hoogen heuvel, en was bijna
niet te bereiken. Om de bewoners ver in den
omtrek het hooge bezoek bekend te maken, werd
twee uren lang op een trommel geslagen. Gelijk
gebruikelijk is, werden lange toespraken gehouden;
eerst het hoofd drie kwartier aan een stuk, en
toen nog vier anderen, die meenden, dat het ook
minstens drie kwartier moest duren. Vervolgens
werd een boek gehaald, en schreef de zendeling
102 namen op van hen, die dooponderricht be-
geerden. Hun afgoden-brachten zij tot zendeling
Krumm, die ze een voor een in den afgrond slin-
gerde.

Hij werd wel eenigszins ontuchteld, toen zij
kwamen vragen, of zij nu mochten dansen. Maar
het bleek een onschuldig geval te zijn. Solago trad
op als voorzanger en voordanser, de anderen vorm-
den een kring om hem heen, en begonnen, elkan-
der vasthoudend, als kinderen langzaam heen en
weer te draaien. Wat zij zongen heeft zendeling
Krumm opgeteekend; het lied bezong de komst
van den zendeling en de beteekenis van het Woord,
dat hij kwam brengen.

De dag was reeds lang overgegaan in den nacht.
En hoe gaarne wilde Krumm na de lange reis
en wat daarna gebeurd was, rusten. Doch
eerst moest nog het gastgeschenk worden opge-
diend. Het was een „klein hoentje" genoemd, maar
bleek een reuzengroot varken te zijn; 10 Niassers
hadden twee uur werk gehad, om het den berg
op te slepen.

Terwijl het werd toebedeid moest de zendeling
maar de kinderen een versje leeren! En dat, terwijl
de Niassers schier van de gave van het zingen
zijn beroofd! Van 12 tot 2 in den nacht zwogde
Krumm, en toen waren de kinderen zoover, dat
zij een heel klein begrip hadden gekregen van
wat een melodie is.

Echter, het vleesch was nog niet gaar!
Zoo begon Krumm dan maar vast met het doop-
onderricht, en trachtte zijn Niassers de 10 Geboden
en het Onze Vader te leeren.

Eindelijk om 3 uur des nachts zette men zich
aan den disch. Als daarna de zendeling mocht gaan
slapen, droomde hij, dat alle menschen uit dat
land naar de kerk kwamen en hij hoorde hen ge-
weldig zingen!

Zoo ging het heel Nias de beweging naar het
Christendom heen. In een jaar tijds was het getal
gedoopten van 4300 tot bijna 8800 gestegen.

De stijging klom met de blootlegging van het
land. De regeering toch dwong de menschen hun
dwergdorpen van de bergtoppen te verplaatsen naar
de dalen, en in grootere dorpen aan de aange-
legde wegen te vereenigen. Dit sterk ingrijpen der
regeering maakte aan het koppensnellen een ein-
de, en daarmee werd ook aan den heidenschen
godsdienst een zware slag toegebracht. Bij het uit-
breken van den oorlog in 1914 waren er reeds
17000 Christenen, en 8000 doopcandidaten.

Toen is echter begonnen, wat men de gees-
telijke opwekking van Nias mag noemen.

In 1915 werd het 50-jarig jubileum der zen-
ding gevierd te Gunung Sitoli. De kerk was stam-
pend vol, toen de zendingsdirecteur Fries zijn pre-

diking hield over 1 Cor. 3:9—13. Daarna werd
er een vergadering gehouden van de oudsten uit
de verschillende plaatsen. De Inlanders zelf voer-
den het woord, en beantwoordden de vragen: Wat
is er op Nias in de laatste 50 jaar veranderd?
Wat ontbreekt ons nog? en dergelijke onderwer-
pen meer. Algemeen was de indruk, dat de ver-
gadering buitengewoon goed geslaagd was.

Dit werd het volgende jaar ook openbaar.

In het dorpje Humene begon de ontwakking. Om
den indruk, op het jubileum gewekt, te bevestigen
en te yerdiepen, ving Rudersdorf aan met het
houden van bijbelklassen en bidstonden; men sprak
met name over de viering van het H. Ayondmaal
in aansluiting met 1 Cor. 11. Terwijl men eerst
plaats genoeg vond in het huis van den zendeling,
werd de opkomst zoo groot, dat ten slotte de kerk
moest worden gebruikt. Heilige geestdrift maakte
zich van talloos velen meester. Men kwam vrij-
willig de zonden belijden. En de verborgenste
dingen werden openbaar.

En dit duurde maanden. De geheele gemeente
was in geestelijke beroering. De een beled heime-
lijk weer afgoden te hebben gemaakt, een ander
had toovermiddelen gebruikt: diefstal van allerlei
aard, nijd, haat enz., alles beled men voor den
zendeling.

Uit andere plaatsen kwamen de helpers zien,
en de beweging plantte zich als vanzelf voort.
Een zendeling schreef in die dagen: „Overal hong-
er en dorst, overal open gewetens en open harten,
overal nieuw inzicht, overal ontwaakte gewetens
en angst over de zonden. Vele vragen op de lippen,
en vele gesprekken onder vier oogen, vragen zoo-
als men nooit gehoord heeft, inzicht zooals men vol-
strekt niet verwacht had, maar ook biechten van
bergen van schuld waarvan wij niets geweten
hadden".

Natuurlijk waren er ziekelijke afwijkingen, zoo-
als het bij zulke bewegingen dikwijls gaat. Doch
over het algemeen gelukte het den zendelingen
de beweging in het goede spoor te leiden en te
houden. Er kwam een verdiept inzicht in de gees-
telijke zaken, een verhoogd meeleven met de kerk,
een verinnigd gemeenschapsleven, een versterkt
verantwoordelijkheidsbesef, en een toenemende of-
fervardigheid.

Wel is de vraag gedaan, of het zou standhouden.
Nu, de beweging heeft veel van haar eerste kracht
verloren; alles gaat veel kalmer toe; doch de ver-
dieping en de yerinniging heeft allermint opge-
houden.

De bewijzen, dat het Gods Geest is, die op Nias
werkte, zijn duidelijk aan te wijzen. Allereerst moet
in het oog worden gehouden, dat Niassers geen
warmbloedige negers zijn, maar flegmatische Malei-
ers; en toch, welk een extase! Welk een diep zonde-
bewustzijn, welk een verootmoediging voor God.
Voorts, er was begeerte om te herstellen wat men
misdaan had; gestolen goederen b.v. werden terug-
gegeven; het christelijk leven werd gezien in naast-
liefde, hulpvaardigheid enz. En dan ook, het
verlangen om het Evangelie te hooren en Gods
Woord te onderzoeken werd algemeen; de gewone
godsdienst oefeningen werden onvoldoende geacht;
er moesten andere bijeenkomsten worden belegd.
Men verlangde betere opleiding voor de helpers.
Ook nam de begeerte om evangelist te worden toe;
in 1916 waren er slechts 6 en in 1925 reeds 100.

Behalve de verdieping van het geestelijke leven
der gemeenten zelf, droeg de beweging ook nog
vrucht voor het zondingswerk. De kerk breidde zich
geweldig uit. In 1916, toen de beweging begon,
waren er ongeveer 18000 Christenen, en in 1925
reeds 65000, terwijl er 23000 voor den doop wer-
den voorbereid. Als men nu bedenkt, dat de geheele
bevolking 180.000 zielen is, kan men zeggen, dat
Nias met snelle schreden op weg is naar het Chris-
tendom.

Het Rijsche zendingsgenootschap, waarvan deze
zending uitgaat, mag, evenals op haar arbeid in
Sumatra's Bataklanden, wel zeer in het bijzonder
den zegen Gods op haar arbeid ervaren.

J. D. W.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Ook in „De Reformatie", gelijk ik elders deed,
wil ik belangstelling vragen voor het Protestan-
tisme in Frankrijk. Het spijt mij, dat ik het woord
Protestantisme moet gebruiken. Nimmer was het
mij sympathiek. Wel heeft het door een langdurig
gebruik zijn beteekenis gekregen, doch het blijft
toch nog immer te veel een negatief begrip. Hoe
gaarne zou ik schrijven van „de gereformeerde
kerken" in Frankrijk, daar toch de aloude naam
nog wordt gebruikt, echter de Franschen zelf ge-
bruiken meer het woord van wijder omvang „het
Fransche Protestantisme". Er is zelfs namens the
federal Council of the Churches of
Christ in America een boekje verschenen
onder den titel „Handboek van het Protestantisme
in Frankrijk en België". Zoo gaarne nu zou ik
willen, dat ik zelf en ook anderen uit ons midden
wat meer wisten van den toestand, waarin de
kerken in Frankrijk verkeerden. Nog altijd, meen ik,
blijft het Fransche volk een natie, waaraan door
God velerlei gaven zijn geschonken. Uit de werken
van Groen van Prinsterer krijgen wij den indruk,